

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg

**Handläggning av bistånd enligt
SoL och insatser enligt LSS till
personer 65 år och äldre**

[stockholm.se](https://www.stockholm.se)

**Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg
Handläggning av bistånd enligt SoL och insatser enligt LSS till
personer 65 år och äldre**

ÅN december 2013. Redaktionella ändringar januari 2015.

Publikationsnummer: 1

Dnr: 606-333/2013

Utgivningsdatum:

Utgivare: Äldreförvaltningen

Kontaktperson: Git Skog/Barbro Karlsson

Förord

Kommunfullmäktige i Stockholms stad har beslutat att utfärda riktlinjer för nämndens verksamhet. Riktlinjer för handläggning inom äldreomsorg gäller för handläggning av bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:453) (SoL) och insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service för vissa funktionshindrade (LSS) till personer, 65 år och äldre.

Arbetet med handläggning och dokumentation styrs av bestämmelser i grundlagarna, sekretesslagstiftningen, förvaltningslagen och speciallagstiftning på socialtjänstens område. För frågor gällande detta område hänvisas till Socialstyrelsens handbok, ”Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten” (ISBN: 978-91-86585-30-3, artikelnummer: 2010-6-13).

Stadens riktlinjer för handläggning av ärenden inom socialtjänstens äldreomsorg utgör ett komplement till gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd m.fl. De anknyter också till andra övergripande dokument och regelverk som gäller inom detta område.

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och lika behandling när det gäller bedömning och tillgång till de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens äldreomsorg. Riktlinjerna ska också ge stöd och vägledning för biståndshandläggaren i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras.

Den som handlägger ett ärende måste väga ihop lagstiftning, etik, vetenskap och beprövad erfarenhet till en helhet i sitt arbete. I Stockholms stad ska biståndshandläggare inom äldreomsorg, i samtliga ärenden gällande bistånd enligt SoL, i handläggningen använda sig av stadens Kartläggnings- och bedömningsinstrument (beslutad av KF 2009). Genom att använda bedömningsinstrumentet ökar möjligheten till en mer rättssäker och enhetlig bedömning.

Riktlinjer för handläggning inom socialtjänstens äldreomsorg (Dnr 606-333/2013) ersätter Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt SoL och LSS inom äldreomsorgen (Dnr 105-273/2009).

Innehåll

Förord	3
Handläggning av ärenden	6
Stockholms stads värdegrund och värdighetsgarantier	6
Stockholms stads valfrihetssystem	7
Kartläggning- och bedömningsinstrument	7
Information till den enskilde	8
Företrädare för den enskilde	8
Att informera den enskilde om valbara utförare	9
Ickevalsalternativ	9
Behov av hjälp efter kontorstid	10
Beslut	10
Vilka uppgifter bör och kan lämnas till den som ska genomföra insatserna?	11
Stöd- och hjälpinsatser	12
Hemtjänst enligt SoL	12
Hemtjänstinsatser	12
Mat och måltider	16
Utevistelse	17
Omvårdnadsinsatser	18
Trygghetslarm	19
Egenvård	19
Dagverksamhet	20
Insatser enligt LSS till personer över 65 år	21
Äldre med psykiska funktionsnedsättningar	22
Korttidsvård	23
Korttidsvård vid pensionaten Hornskroken och Kinesen	24
Behov av annan bostad	25
Bostadsanpassning	25
Stöd till den som vårdar eller stödjer närstående	25
Ansökan från den som är i behov av stöd- och hjälpinsatser	26
Ansökan från den som vårdar	26
Hemvårdsbidrag	26
Särskilt boende	28
Ansökan om särskild adress	28
Servicehus	30
Vård- och omsorgsboende	31
Profilboende	32
Flytt till annan typ av särskilt boende	33
Äldres rätt att bo tillsammans	33
Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun	35
Bosättningskommunen	35
Vistelsekommunen	35
Stockholms stad som vistelsekommun	37

Flytt till annan kommun	38
Flytt från Stockholm till annan kommun	38
Flytt från annan kommun till Stockholms stad	39
 Personer som bor i annat land	 39
Ansökan om särskilt boende från person boende i Norden	39
Särskilt boende för finska krigsinvalider	40
Utlandssvenskar	40
EU-medborgare	40
Äldre som inte är EU-medborgare	41
Utländska medborgare som vistas i Sverige	41
 Färdtjänst	 41
Sjukresor	41
Riksfärdtjänst	42
 Utförande och verkställighet	 42
Utföraren upprättar en genomförandeplan	42
Verkställighet av beslut	43
Rapporteringsskyldighet	43
 Uppföljning av beviljade insatser	 43
Uppföljning av beslut	43
 Samverkan med andra myndigheter	 44
Vårdplanering och betalningsansvar	44
Individuell planering	46
 Stöd- och styrdokument	 47
Riktlinjer och tillämpningsanvisningar inom staden	47
Överenskommelser inom länet	47
Cirkulär från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)	48
Socialstyrelsens anvisningar, föreskrifter och allmänna råd	48
Lagar	49

Handläggning av ärenden

Med handläggning av ärenden avses all den verksamhet som syftar till att göra det möjligt för nämnden att fatta beslut i ett individuellt ärende. Till stöd för handläggning av ärenden hänvisas till Socialstyrelsens handbok, "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten". Där behandlas bland annat allmänna förvaltningsrättsliga regler, mål och principer för SoL och LSS, rätten till bistånd och insatser samt andra typer av lagar och regler som styr och på olika sätt påverkar handläggning och dokumentation, såsom bland annat föreskrifter och allmänna råd utfärdade av Socialstyrelsen.

I dessa riktlinjer tas i första hand upp den del av handläggningsprocessen som är specifik inom Stockholms stads äldreomsorg.

Stockholms stads värdegrund och värdighetsgarantier

Äldreomsorgen i Stockholms stad ska präglas av självbestämmande, individualisering och valfrihet. Utformningen av det stöd som ges ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande, trygghet och meningsfullhet.

Stockholms stad värdighetsgarantier innebär att den enskilde:

- Har rätt att få information och vägledning vid behov av stöd och omsorg.
- Har rätt att vara delaktig i den utredning som ligger till grund för det stöd och den omsorg som beviljats.
- Har rätt att välja och byta bland de utförare som ingår i Stockholms stads valfrihetssystem.
- Har rätt att påverka på vilket sätt och när stödet ska ges. För att säkerställa den enskildes rätt till inflytande upprättas en genomförandeplan där det framgår var, när och hur den enskilde vill ha sin hjälp utförd. Genomförandeplanen undertecknas av både utföraren och den enskilde.
- Ges möjlighet att följa den dokumentation som skrivs om henne eller honom.

Stockholms stads värdighetsgarantier gäller för alla verksamheter för äldre som regleras av SoL, även för handläggare av ärenden.

Värdighet och respekt ska vara utgångspunkten för att äldre ska kunna leva sina liv som de själva önskar. Att visa respekt för den enskildes integritet är att se varje människa som en unik person.

Stockholms stads valfrihetssystem

Stockholms stads valfrihetssystem ger den enskilde möjlighet att välja utförare av hemtjänst, dagverksamhet, ledsagning, boendestöd och vård- och omsorgsboende. För den som beviljats trygghetslarm eller avlösning i hemmet, väljer den enskilde en hemtjänstutförare som ska utföra insatsen.

Profilboende, korttidsvård och servicehus omfattas inte av stadens valfrihetssystem. När det gäller servicehus ska den enskildes önskemål om ett boende på ett särskilt servicehus tillgodoses så långt som möjligt.

Kartläggning- och bedömningsinstrument

Kommunfullmäktige beslutade december 2009 om att införa ett Kartläggnings- och bedömningsinstrument för all biståndshandläggning inom socialtjänstens äldreomsorg.

Kartläggnings- och bedömningsinstrumentet är ett instrument för att utreda och bedöma äldres behov av stöd och hjälp i den dagliga livsföringen.

Syftet är att äldre i Stockholms stad ska erhålla en professionell handläggning där utredningsmetodik, bedömning och beslut om insatser är likvärdig i staden.

Samtliga biståndshandläggare inom äldreomsorgen ska i handläggning av ärenden som gäller bistånd enligt SoL använda sig av Kartläggnings- och bedömningsinstrumentet.

För att ge stöd och vägledning till biståndshandläggare inom äldreomsorgen har en Metodhandledning utarbetats. Metodhandledningen beskriver hur delarna i kartläggningen och bedömningen ska användas.

Kartläggning- och bedömningsinstrumentet tar upp 9 olika livsområden att samtala kring när det gäller kartläggning av den enskildes behov. Vilka livsområden som kan vara aktuella i det enskilda fallet avgörs utifrån vad ansökan avser och ärendets komplexitet.

Brandförebyggande åtgärder

Med stigande ålder ökar risken för allvarliga brandtillbud i hemmet. Bland bränder som leder till insatser från räddningstjänsten är personer över 65 år överrepresenterade som grupp. Det är därför av största vikt att alla som arbetar inom stadens äldreomsorg på olika nivåer hjälps åt att minska antalet bränder hos äldre.

Av Kartläggning- och bedömningsinstrumentet framgår bland annat vikten av att se hela människan, den enskildes samlade situation och inte bara enskilda delar som avgränsar behov som finns i den enskildes vardag. De insatser som beviljas den enskilde ska stärka dennes möjlighet att leva ett tryggt och meningsfullt liv. Det innebär också att biståndshandläggaren bör väga in i bedömningen om personen har ett riskbeteende som medför ökad brandrisk. Personer som röker bör särskilt uppmärksammas på deras rökvanor. Finns brännmärken på golv, möbler och kläder? Röker den enskilde i sängen? Finns det tecken på torrkokade kastruller etc. Ett riskbeteende kan komma att påverka utformningen av biståndsbeslutet.

Information till den enskilde

Alla myndigheter har en informationsskyldighet och informationen ska utformas på ett sådant sätt att den enskilde kan förstå och ta den till sig.

Biståndshandläggaren ska informera om stadens äldreomsorg både den som är biståndsbedömd t.ex. hemtjänst, trygghetslarm, dagverksamhet, vård- och omsorgsboende men också om vaktmästarservice, träffpunkter, färdtjänst samt avgifter.

Företrädare för den enskilde

I ärenden inom socialtjänsten som berör vuxna människor är det den enskilde som företräder sig själv, om det inte finns någon annan person som fått i uppdrag att företräda den enskilde.

I varje kommun ska det finnas en överförmyndare eller en överförmyndarnämnd. I Stockholms stad ska stadsdelsnämnden anmäla till överförmyndaren om de anser att en person är i behov av god man eller förvaltare.

Ytterligare information om Stockholms överförmyndare finns att läsa på, [www.stockholm.se/stöd och omsorg/Övrigt stöd och omsorg/Stockholms överförmyndarförvaltning](http://www.stockholm.se/stod-och-omsorg/Ovrigt-stod-och-omsorg/Stockholms-overformyndarförvaltning).

Att informera den enskilde om valbara utförare

Vid beslut om hemtjänst, trygghetslarm, dagverksamhet, ledsagning, avlösning i hemmet samt vård- och omsorgsboende ska den enskilde välja utförare. Biståndshandläggaren ska vara den enskilde behjälplig vid valet av utförare och ge så utförlig information att den enskilde kan göra sitt val. Informationen ska lämnas utifrån den enskildes behov av information och om möjligt ska två eller tre alternativ presenteras.

För att kunna vara den enskilde behjälplig med att välja utförare bör biståndshandläggaren ta reda på vad det är som den enskilde värdesätter. Den enskildes livssituation, önskemål och behov av stöd och hjälp bör också ligga till grund för den information som biståndshandläggaren ska ge den enskilde om tänkbara utförare.

Det är endast möjligt att välja en utförare per verksamhetsområde.

Om den enskilde inte kan eller vill välja utförare ska insatserna beställas av ett ickevalsalternativ. Ett ickevalsalternativ kan exempelvis vara aktuellt i en akut situation. Den enskilde ska dock efter att det akuta skedet lagt sig få möjligheter att välja utförare igen.

Ickevalsalternativ

För den som inte kan eller vill välja utförare finns det ickevalsalternativ att tillgå.

Hemtjänst

Ickevalsalternativ för hemtjänst ska utgöras av utförare i kommunal regi och dessa ska även ta emot akuta beställningar och utföra dessa insatser. Med akuta insatser avses insatser som behöver påbörjas omgående innan den enskilde valt utförare eller när vald utförare inte kan påbörja insatsen/insatserna omgående. Då situationen inte längre är akut ska biståndshandläggaren se till att den enskilde ges möjlighet att välja utförare av hemtjänst.

Dagverksamhet

Den dagverksamhet som ligger närmast den enskildes ordinära boende, oavsett regiform, som motsvarar den enskildes behov och som vid det aktuella tillfället har en ledig plats, ska anlitas som ickevalsalternativ.

Vård- och omsorgsboende

Det boende som ligger närmast den enskildes ordinära boende, oavsett regiform, ska utgöra ickevalsalternativ. I det fall den enskilde inte kan eller inte vill välja ska denne således hänvisas till det närmsta vård- och omsorgsboende som motsvarar den enskildes behov och som vid aktuellt tillfälle har ledig plats.

Boendestöd

Ickevalsalternativet för boendestöd utgörs av den geografiskt mest närbelägna utföraren.

Ledsagning

Ickevalsalternativ är respektive stadsdelsnämnds entreprenad eller egen regi. För de nämnder som varken har entreprenad eller egen regi avseende ledsagning utgör Socialnämndens entreprenör eller egen regi ickevalsalternativ.

Behov av hjälp efter kontorstid

Om behov av insatser uppstår efter kontorstid har Stockholms Trygghetsjour delegation från samtliga stadsdelsnämnder att fatta biståndsbeslut till första vardagen efter det att ett sådant beslut fattats. Därefter ska stadsdelsnämndens biståndshandläggare efter ansökan från den enskilde utreda, bedöma och fatta beslut om den enskildes fortsatta behov av insatser.

Beslut

Beslutet ska vara tydligt och det ska klart framgå vad den enskilde begärt och vad som beviljats respektive avslagits. Beslut ska som huvudregel tidsbegränsas, tidsbegränsning ska alltid föregås efter en individuell prövning. Detta gäller inte beslut om trygghetslarm och beslut om boende vid servicehus eller vård- och omsorgsboende, då besluten gäller tills vidare. Om den enskilde får helt avslag eller avslag på viss del av ansökan rekommenderas att den enskilde får yttra sig innan beslut fastställs. I Stockholms stad ska den enskilde få en skriftlig utskrift av utredning och beslut.

Beslut om hemtjänst

I beslut om hemtjänst ska det framgå vilka insatser som beviljats och vilken tid som bedömts för att de beviljade insatser ska kunna utföras. Den avrundade tid som beviljats i Paraplysystemet ska anges i beslutet.

Beslut om servicehus

I samband med beslut om servicehus ska den enskilde få uppgift om vilka servicehus som den enskilde ställts i kö till och vilken plats i kön den enskilde har.

Beslut om vård- och omsorgsboende

I samband med beslut om vård- och omsorgsboende ska den enskilde få en skriftlig information, "Köplacering SBF" från Paraplysystemet, om de vård- och omsorgsboenden som han eller hon står i kö till.

Beslut om avgift

Att utreda och besluta om den enskildes avgift för hemtjänst, dagverksamhet och särskilt boende är ett myndighetsbeslut. Beslut om avgift utreds och fastställs enligt 8 kap. SoL.

Läs mer om avgifter i Tillämpningsanvisningar för avgiftssystem inom äldreomsorgen (revideras årligen).

Vilka uppgifter bör och kan lämnas till den som ska genomföra insatserna?

När det är klarlagt vilken eller vilka utförare som ska genomföra insatsen/insatserna ska biståndshandläggaren svara för att nödvändiga uppgifter lämnas till utföraren/utförarna.

Beställning till utföraren

När den enskilde fått ett biståndsbeslut och utföraren är utsedd, kontaktar biståndshandläggaren utföraren och gör en formell beställning av beviljade insatser. Beställningen ska vara så formulerad att det klart och tydligt framgår vilka insatser som ska utföras och målet med dessa. Beställningen ska göras i så god tid att utföraren har en rimlig chans att planera och verkställa beslutet. Vid beställning av hemtjänst bifogas även per automatik beräkningsunderlaget.

Beställning till privata hemtjänstutförare och alla typer av verksamheter i kommunal regi samt entreprenader görs via Paraplysystemet på avsett formulär.

Observera att privata vård- och omsorgsboenden inte kan ta emot beställningar via Paraplysystemet.

Muntlig beställning

Vid förändring av den enskildes behov av hjälp av hemtjänst som måste påbörjas omgående, kan biståndshandläggaren efter beslut,

i vissa fall göra en muntlig beställning till utföraren. I fall som dessa är det av största vikt att biståndshandläggaren försäkrar sig om att utföraren uppfattat uppdraget. Biståndshandläggaren ska snarast möjligt återkomma med en skriftlig beställning som ska överensstämma med den muntliga.

Stöd- och hjälpinsatser

Stöd- och hjälpinsatser i form av hemtjänst, dagverksamhet eller annan liknande social tjänst ska underlätta för enskild att bo kvar i ordinärt boende och att ha kontakt med andra.

Kartlägnings- och bedömningsinstruments intervjuguide ska användas som ett stöd i kartläggningen av den enskildes behov och utgår från den enskildes beskrivning. I vilken omfattning instrumentets nio livsområden ska användas avgörs i varje enskilt fall.

Hemtjänst enligt SoL

Hemtjänst är ett individuellt behovsprövat bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. Hemtjänstinsatser kan beviljas den som på grund av åldersrelaterad fysisk funktionsnedsättning, psykisk funktionsnedsättning och sjukdom är i behov av hjälp i hemmet, för att uppnå skälig levnadsnivå, om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Den som har hemtjänst ska känna sig trygg med det stöd och de hjälpinsatser som ges. Hemtjänst omfattar insatser av servicekaraktär och personlig omvårdnad. I begreppet hemtjänst ingår också avlösning i hemmet och följe till och från läkarbesök och andra typer av ärenden.

Beslut om hemtjänst fattas enligt 4 kap. 1 § SoL. I beslutet ska anges vilka hemtjänstinsatser den enskilde beviljats och hur ofta de ska ges, exempelvis städning varannan vecka, samt vilken tidsperiod beslutet avser.

Hemtjänstinsatser

Service

Med serviceinsatser avses praktisk hjälp med hemmets skötsel, städning, tvätt, disk och hjälp med inköp och ärenden. Här ingår även hantering av hushållssopor och källsortering.

Hushållsgemensamma insatser

Med hushållsgemensamma insatser avses serviceinsatser inklusive bäddning av gemensam säng, distribution av matlådor som inte innebär hjälp med uppvärmning och servering samt trygghetslarm med två larmklockor. Sammanlevande makar och sambor betalar en avgift för dessa hemtjänstinsatser som kommer båda till del i deras gemensamma hushåll.

Den ena parten står som huvudsökande och den andra som medsökande. Två personakter upprättas. Hur själva ärendet ska handläggas och registreras är beroende av flera faktorer. Se vidare i stadens Tillämpningsanvisningar för avgiftssystem inom äldreomsorg.

Städning och fönsterputs

Den som av olika skäl inte längre klarar av bostadens skötsel så som städning och att putsa fönster ska kunna få hjälp med det i form av bistånd om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Hjälp med städning och fönsterputs beviljas normalt för bostad om 2 rum och kök samt hygienutrymmen för ensamboende. För makar och sammanboende kan ytterligare ett rum ingå, även om paret har gemensamt sovrum.

Städning

Beroende på vad den enskilde själv kan göra omfattar hjälp med städning normalt; dammsugning och våttorkning av golv, dammtorkning, rengöring av kök och hygienutrymmen. Vid behov, dock minst två gånger per år, ska också skåpluckor, dörrar och lister torkas av samt kyl, frys, spis och spisfläkt etc. rengöras.

I Stockholms stad ska alla som beviljats hjälp med städning få sin bostad städad minst varannan vecka.

Vid särskilda skäl kan det vara nödvändigt att få hjälp med städning oftare. Särskilda skäl kan t.ex. vara astma, allergi, förflyttningshjälpmedel för utomhusbruk som förvaras inomhus.

Kompletterande städning

För den som bedöms vara i behov av ytterligare städinsatser kan kompletterande städning komma ifråga. Det kan exempelvis röra sig om daglig rengöring av hygienutrymmen.

Samlat ansvar för hemmet skötsel

För den som har ett mer omfattande behov av serviceinsatser kan det vara svårt att ange alla sysslor i hemmet som den enskilde behöver hjälp med. Beslut om hjälp med städning kan då kompletteras så att det även innefattar ett samlat ansvar för hemmets skötsel. Detta innebär att utföraren tar ett samlat ansvar för allt som ingår i hemmets skötsel.

Fönsterputs

I begreppet fönsterputs ingår också rengöring av fönsterkarmar och lister. Dubbla fönster ska öppnas och rengöras på samtliga sidor. En individuell bedömning av den tid som beräknas för att verkställa beslutet ska göras. Äldre spröjsade fönster tar längre tid att rengöra än moderna. Byte av gardiner ingår också i begreppet fönsterputs.

I Stockholms stad ska alla som beviljats hjälp med fönsterputs få sina fönster putsade minst en gång per år.

Vid särskilda skäl kan det finnas behov av att få fönstren tvättade oftare. Särskilda skäl kan till exempel vara att bostaden är belägen på en plats där luftförorening och annan smuts medför att fönsterputs en gång per år inte är tillräckligt.

Av beslutet ska det framgå hur många tillfällen per år fönstren ska putsas. Observera att dessa tillfällen är utöver ordinarie städtillfällen.

Disk

Den som inte själv klarar av att diska och som inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt ska kunna få hjälp med det i form av bistånd. Hur ofta den enskildes behov av hjälp med disk ser ut kan variera utifrån personliga förhållanden. Det är dock rimligt att få hjälp med disken minst en gång per dag.

Tvätt

Den som inte klarar av att sköta sin tvätt och som inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt ska kunna få hjälp med det i form av bistånd. Hur ofta den enskildes behov av hjälp med tvätt ser ut kan variera utifrån den enskildes personliga förhållanden.

Textilvård

Behov av textilvård i form av strykning, mangling, mindre lagning eller att sy i en knapp ska i förekommande fall beviljas som särskild insats utifrån den enskildes individuella behov.

Övriga insatser

Den som inte själv klarar att göra övriga nödvändiga insatser ska kunna få hjälp med detta om det bedöms som skäligt och behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Sophantering och källsortering

Till övriga insatser räknas bland annat sophantering och källsortering. Den som inte själv klarar av att källsortera sina hushållssopor ska kunna få hjälp med detta om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Hur ofta den enskildes behov av hjälp med sophantering och källsortering ser ut varierar utifrån personliga förhållanden.

Hur den lokala lösningen av källsortering ser ut, varierar i staden, vilket biståndshandläggaren måste ta hänsyn till vid tidsberäkning av insatsen.

Snöskottning

En annan övrig insats är snöskottning. I det fall den enskilde är i behov av hjälp med snöskottning ska detta kunna beviljas som övrig insats om behovet av snöskottning inte kan tillgodoses på annat sätt.

Inköp

Den som inte klarar av att själv göra sina inköp ska kunna få hjälp med detta i form av bistånd om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Hjälp med inköp av dagligvaror förutsätts ske i närmsta livsmedelsbutik med fullgott sortiment.

I Stockholms stad ska alla som beviljats hjälp med inköp få denna hjälp utförd vid minst ett tillfälle per vecka.

Det kan dock finnas särskilda skäl att bevilja hjälp med inköp av dagligvaror oftare.

Inköp i kombination med promenad

Hjälp med inköp av matvaror där den enskilde följer med ska beviljas som särskild insats.

Övriga inköp

Hjälp med andra typer av inköp kan beviljas som särskild insats utifrån den enskildes individuella behov.

Ärenden

Ärenden kan beviljas som särskild insats utifrån den enskildes individuella behov.

Bankärenden

Den som inte kan sköta sina bankärenden och inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt, bör i första hand använda betalservice eller autogiro. I de fall den enskilde har behov av hjälp med uttag av kontanter ska han eller hon i första hand få hjälp till butik som erbjuder kassaservice, bank eller bankomat för att själv göra uttagen.

Om det inte är möjligt för den enskilde att själv eller tillsammans med personal klara av sina ekonomiska göromål bör en ställföreträdare med fullmakt eller god man vara den enskilde behjälplig.

Vid behov av god man och i avvaktan på att god man tillsätts får, i nödfall, utföraren tillfälligt hjälpa den enskilde med ekonomiska göromål för att denne inte ska hamna i trångmål. Ansvar för sådana insatser ligger på ansvarig chef för aktuell hemtjänstutförare som ska ha rutiner för sparade kvitton och ordnad dokumentation för insatser av denna typ.

Apoteksärenden

Hjälp med apoteksärenden kan beviljas som särskild insats utifrån den enskildes individuella behov om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Detta gäller inte för den som är inskriven i hemsjukvården och där landstinget har ansvaret för läkemedelshanteringen. Då är det deras ansvar att även hämta ut läkemedel från apoteket.

Övriga ärenden

Hjälp med andra typer av ärenden, exempelvis att lämna och hämta tvätt på kemtvätt beviljas som särskild insats.

Mat och måltider

Maten är inte bara en livsnödvändighet, den kan också vara dagens viktigaste händelse. Den som inte själv kan tillreda sin måltid och inte kan få behovet tillgodosett på annat sätt ska, i första hand, få hjälp med matlagning. Behovet av övrig hjälp i samband med måltider, såsom dukning och/eller sällskap vid måltiden, ska också beaktas i biståndsbedömningen.

Leverans av matlådor

Den som beviljats bistånd i form av hjälp med mat kan också välja att få behovet tillgodosett genom leverans av matlådor. Matlådor medför ofta en merkostnad för den enskilde, vilket kan inverka på den enskildes minimibelopp. Se regler om individuellt tillägg i Tillämpningsanvisningar för avgiftssystem inom äldreomsorgen.

Utevistelse

Möjligheten till utevistelse är en rättighet för alla. Att kunna komma ut från sin bostad är för många av stor betydelse. Det kan exempelvis röra sig om att bara få komma ut och sitta på balkongen eller att kunna ta en promenad runt kvarteret. Promenader är också en viktig förebyggande insats som kan höja livskvaliteten för den enskilde och på sikt kan motverka ökat vårdbehov.

Hur den enskildes behov av utevistelse ser ut varierar. Det är dock angeläget att i biståndsbedömningen beakta den enskildes individuella behov och önskemål om utevistelse och sociala aktiviteter.

Följeslagare inom hemtjänst

Den som är i behov av en följeslagare för att kunna ta sig till och från exempelvis läkare och tandläkare ska kunna få hjälp med det om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det gäller också hjälp att komma ut och promenera, att uträtta inköp och ärenden m.m.

Behov av följeslagare beviljas som en särskild insats i beslutet om hemtjänst.

Ledsagning för kulturella och sociala aktiviteter¹

Den som behöver hjälp för att kunna delta i samhällets gemenskap ska kunna få hjälp med det i form av ledsagning. Ledsagning för äldre personer avser i första hand ledsagning till sociala och kulturella aktiviteter.

Äldre personer med synskada kan även beviljas ledsagning för exempelvis att kunna uträtta inköp och ärenden om den enskilde

¹ För ytterligare information se socialförvaltningens riktlinjer gällande "Handläggning och insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, vuxna och personer med funktionsnedsättning" avsnittet om ledsagning, som finns på intranätet.

inte behöver annan hjälp än just ledsagning som beror på synskada.

Beslut om ledsagning av denna typ fattas alltid som ett separat beslut. Den enskilde väljer någon av de utförare som ingår i Stockholms stads valfrihetssystem för ledsagning.

Omvårdnadsinsatser

Omvårdnadsinsatser omfattar personlig omvårdnad och psykosocialt stöd, dvs. de insatser som behövs för att tillgodose den enskildes fysiska, psykiska, sociala och kulturella behov. Insatserna kan omfatta hjälp med att äta, dricka, förflytta sig och individnära insatser som exempelvis på- avklädning samt att sköta hygien och munvård. Det kan också omfatta insatser för att kunna ha kvar sociala nätverk, för att bryta isolering samt insatser för att känna trygghet och säkerhet i hemmet.

Omvårdnadsinsatser kan också avse vissa hälso- och sjukvårdsinsatser som bedömts som egenvård. Se avsnitt om egenvård på sid 20.

Omvårdnadsinsatser beviljas den som inte själv klarar att utföra dessa utan stöttning eller hjälp av annan person. Alla insatser ska utformas i samråd med den enskilde. Det är viktigt att ta hänsyn till den enskildes egna förutsättningar och önskemål.

Avlösning i hemmet

Den som stödjer och vårdar en närstående, med stort omvårdnadsbehov i hemmet, är garanterad avgiftsfri avlösning 16 timmar per månad. Det innebär att hemtjänstpersonal avlöser den som vårdar genom att ta över omvårdnadsansvaret under denna tid. Avlösning i hemmet är till för att den som vårdar ska få egen tid. För avlösning som överstiger 16 timmar utgår en avgift per månad.

Den enskilde kommer överens med vald hemtjänstutförare när och hur han/hon önskar bli avlöst och under hur många timmar. Avlösning i hemmet behöver inte alltid utföras i den enskildes bostad. Beviljad tid som inte utnyttjas en månad kan inte sparas till nästkommande månad. Den enskilde kan ta ut högst 8 timmar avlösning per dygn i sammanhängande tid.

I de fall den enskilde önskar sammanhängande avlösning i mer än 8 timmar ska han/hon informeras om möjligheten att ansöka om korttidsvård.

Trygghetslarm

Personburna trygghetslarm är ett viktigt tekniskt hjälpmedel för att öka tryggheten för den enskilde i dennes bostad. Trygghetslarm har som syfte att ge en ökad trygghetskänsla genom att göra det möjligt för den enskilde att lätt få kontakt för hjälp i en akut situation.

Den som fyllt 65 år och som ansöker om trygghetslarm ska beviljas detta enligt dessa riktlinjer. Beslut om trygghetslarm beviljas tillsvidare.

Ansökan om trygghetslarm handläggs inom Stockholms Trygghetsjour.

Den som inte längre klarar av att hantera eller förstå innebörden med ett trygghetslarm bör få sina behov av trygghet och omvårdnad tillgodosedda på annat sätt, exempelvis genom beslut om utökade hemtjänstinsatser eller vård- och omsorgsboende.

Andra typer av individuella larm i ordinärt boende

För information om vad som gäller vid andra typer av individuella larm i ordinärt boende, såsom nödsändare, GPS-larm och dörrlarm, hänvisas till separat PM om detta som finns på intranätet.

Egenvård

Egenvård är en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad yrkesutövare bedömt att en person själv kan utföra. Om den enskilde behöver praktisk hjälp av exempelvis hemtjänstpersonal för att utföra egenvården, ska den legitimerade yrkesutövaren efter samtycke från den enskilde, samråda med socialtjänsten. Insats som bedömts vara egenvård kan ingå i beslut om bistånd.

För att säkerställa samrådet i planeringen och för att underlätta beslut om bistånd med praktisk hjälp ska en särskild dokumentation ske. Den enskilde ska få en kopia på dokumentationen av planeringen och om personen av socialtjänstens äldreomsorg har beviljats eller kommer att beviljas hjälp med egenvård, ska en kopia av dokumentationen av planeringen föras till personakten.

Dagverksamhet

Dagverksamhet kan beviljas den som på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning har behov av regelbunden tillsyn, träning och social samvaro. Personer med demenstillstånd och andra sjukdomar eller funktionsnedsättningar kan ha behov av biståndsbedömd dagverksamhet för att behålla psykiska och fysiska funktioner samt att förebygga social isolering. För anhöriga som vårdar en närstående kan avlastning i form av dagverksamhet vara en viktig stödinsats.

Dagverksamhet med olika inriktningar

Som biståndshandläggare är det angeläget att hitta och föreslå den typ av dagverksamhet som bäst är lämpad för att tillgodose den enskildes individuella behov. Det kan till exempel vara dagverksamhet med inriktning mot kognitiv svikt (demenssjukdom) och inriktning mot social verksamhet.

Träffpunkter och Mötesplatser erbjuder sociala aktiviteter för äldre inom respektive stadsdelsområde, utan föregående biståndsbeslut. För äldre som av olika skäl inte är kapabla att ta sig till Träffpunkter eller Mötesplatser, och inte heller kan vistas på en sådan utan tillgång till individuellt stöd och hjälp finns det dagverksamhet med social inriktning.

För att bevilja dagverksamhet med social inriktning ska den enskilde ha behov av stöd och hjälp som inte kan tillgodoses genom att hänvisa den enskilde till en Träffpunkt eller Mötesplats.

För att bevilja dagverksamhet med inriktning mot demenssjukdom bör en demensdiagnos vara fastställd. I de fall den enskilde ännu inte fått en demensdiagnos, men uppvisar uppenbar minnesproblematik, kan i vissa fall dagverksamhet med inriktning mot demens beviljas tillfälligt, i avvaktan på att en diagnos fastställs. Ett krav är att en demensutredning ska ha initierats.

Insatser enligt LSS till personer över 65 år²

Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, är en rättighetslag med tio angivna insatser som den enskilde kan ha rätt till under vissa omständigheter och om den enskilde tillhör lagens personkrets. LSS avser i första hand personer med omfattande och varaktiga funktionsnedsättningar.

Personer med funktionsnedsättning över 65 år kan omfattas av LSS och ha rätt till insatser enligt lagen med vissa begränsningar. För personkrets 3 gäller att personer över 65 år kan omfattas av personkretsen om funktionsnedsättningen inte uppenbart beror på normalt åldrande. För personkrets 1 och 2 finns ingen övre åldersgräns.

Personlig assistans

Rätten till ekonomiska bidrag för personlig assistans enligt 9 § 2 LSS och assistansersättning enligt 51 kap SFB finns kvar för den som fyller 65 år om insatsen beviljats innan han eller hon fyllde 65 år. Insatsen personlig assistans enligt LSS får inte utökas efter det att den enskilde fyllt 65 år. Ansökan om utökad hjälp får istället ske med exempelvis hemtjänst enligt SoL.

Daglig verksamhet efter 65 år

För personer över 65 år finns vissa begränsningar för insatsen daglig verksamhet då den i första hand avser personer i yrkesverksam ålder som omfattas av personkrets 1 eller 2. Det förstnämnda hindrar inte att personer som uppnått pensionsålder kan ges möjlighet att fortsätta i daglig verksamhet för att därigenom undvika passivisering och isolering.

Med stigande ålder och därtill ork och förmåga kan det dock vara aktuellt att succesivt minska antalet dagar på den dagliga verksamheten.

KBH – bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning³

² För ytterligare information om detta avsnitt, se socialförvaltningens riktlinjer ”Handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning” som finns på intranätet.

³ Riktlinjer för kommunalt bostadsbidrag för handikappade, KBH samt Tillämpningsanvisningar för kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning – KBH, finns på intranätet.

Stockholms stad bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning, KBH, syftar till att underlätta för den som har en funktionsnedsättning och behöver en bostad som är lämplig och ändamålsenligt utrustad med hänsyn till den enskildes behov.

Rätt till bidrag kan den ha som har en merkostnad för boendet samt är folkbokförd och bosatt i Stockholms stad. Även boendeformer som förmedlats efter beslut enligt SoL eller LSS kan ge rätt till KBH. Undantag är vård- och omsorgsboenden för äldre.

Äldre med psykiska funktionsnedsättningar

Äldre med psykiska funktionsnedsättningar har många gånger behov av insatser som inte kan tillgodoses inom traditionell hemtjänst. För att kunna beakta den enskildes behov av insatser är det viktigt att som biståndshandläggare kunna göra en individuell bedömning av den enskildes behov av hjälp. Det är inte ovanligt att den enskilde är omedveten om sitt behov av stöd och hjälp varför han eller hon kan behöva motiveras för att ta emot stöd- och hjälpinsatser.

Kontaktperson⁴

Av 3 kap. 6 b § SoL framgår att stadsdelsnämnden får utse en särskild person (kontaktperson) med uppgift att hjälpa den enskilde och hans eller hennes närmaste i personliga angelägenheter, om den enskilde begär eller samtycker till det. Kontaktpersonens väsentligaste uppgift ska vara att fungera som ett personligt stöd och hjälpa till på olika sätt. Kontaktperson kan även beviljas enligt LSS.

Boendestöd enligt SoL

Boendestöd är en social och praktiskt stödinsats som syftar till att stärka den enskildes förmåga att hantera sitt vardagsliv både inom och utanför det egna hemmet. I boendestöd ingår att ge praktiskt stöd åt den enskilde i dennes vardag men också motivationsarbete och pedagogisk vägledning. Syftet är att upprätthålla och utveckla den enskildes resurser.

Valfrihet inom boendestöd

Nuvarande valfrihet för boendestöd har utformats för personer inom socialpsykiatrins målgrupp. Personer som är 65 år och äldre

⁴ För ytterligare information se Socialförvaltningens riktlinjer gällande Kontaktverksamhet som finns på intranätet.

och som har behov av stöd och hjälp för att upprätthålla och utveckla sina resurser kan också beviljas insatsen boendestöd.

Vid beställning av boendestöd ska de utförare som finns i stadens valfrihetssystem för boendestöd anlitas.

Korttidsvård

Korttidsvård utgör en viktig stödinsats för äldre i ordinärt boende och är en strategiskt viktig insats i takt med att många äldre bor kvar i ordinärt boende trots omfattande behov av omvårdnad. Med korttidsvård avses kortare tids vård på ett korttidsboende, vanligen 1-2 veckors vårdtid men vid särskilda skäl kan vårdtiden vara längre. Korttidsvård kan beviljas antingen vid enstaka tillfällen eller i form av växelvård.

För många av dem som vårdar en närstående kan möjligheten till avlastning, genom exempelvis korttidsvård, vara en förutsättning för att de ska orka med. Korttidsvård kan också vara aktuellt under tiden en utredning pågår av den enskildes individuella omvårdnadsbehov för att kunna bedöma fortsatta insatser.

Korttidsvård kan beviljas den som uppfyller något av nedanstående kriterier.

1. Den som har ett omfattande omvårdnadsbehov och där biståndshandläggaren anser sig behöva ytterligare bedömning om framtida behov och omvårdnadsinsatser än vad som framkommit vid vårdplaneringen. Syftet är att ge biståndshandläggaren bättre beslutsunderlag.
2. Den som bor i ordinärt boende och som tillfälligt är i behov av mer omfattande omvårdnadsinsatser för att mobiliseras. Syftet är att den enskilde återhämtar sig och kan återgå till bostaden.
3. Den som vårdas av närstående, som bor i gemensamt hushåll, som är i behov av avlösning. Syftet är att avlasta den som vårdar.
4. Den som bedömts vara i behov av vård- och omsorgsboende och som väntar på att god man eller förvaltare tillsätts. Syftet är att få en legal företrädare som kan avveckla den enskildes ordinarie boende och möjliggöra en flytt till vård- och omsorgsboende.

5. Den som har ett så omfattande behov av vård och omsorg att den enskildes individuella behov inte kan tillgodoses i den egna bostaden under en pågående bostadsanpassning. Syftet är att den enskilde kan bo kvar i sin ordinarie bostad efter korttidsvården.

Korttidsvård vid pensionaten Hornskroken och Kinesen⁵

Korttidsvård och avlastning på pensionaten Hornskroken och Kinesen är en insats som erbjuds enligt SoL. Det specifika med Pensionaten Hornskroken och Kinesen är att en ny ansökan inte behöver göras vid varje tillfälle den närstående önskar korttidsvård för att bli avlastad. Besluten formuleras så att de anger en ram för hur ofta under en viss period den enskilde har rätt till korttidsvård. Närstående tar själv kontakt med något av pensionaten då behov av att bli avlastad föreligger.

Biståndsbeslut

Vid ansökan om avlastning vid Pensionaten Hornskroken och Kinesen utreder biståndshandläggaren på sedvanligt sätt för att sedan bedöma behovet och fatta beslut om bistånd enligt 4 kap 1 § SoL. Beslut om avlastning kan ges från några timmar till flera dygn för att den som vårdar en närstående ska kunna få egen tid och vila. Ansökningar bör behandlas generöst då det är den närståendes behov av avlastningen som ska tillgodoses.

Finns ingen fastställd diagnos om demenssjukdom bör biståndshandläggaren verka för att en utredning kommer till stånd. Beslut om avlastning vid något av pensionaten behöver dock inte ha föregåtts av en demensutredning.

Beslutet ska formuleras så att det tydligt framgår vad beslutet avser, typ av insats, hur ofta och under hur lång tidsperiod beslutet gäller. Till beslutet ska bifogas en information om hur verkställighet av beslutet kommer att gå till.

Förslag till beslutsformulering

Beslut att bifalla NN:s ansökan om korttidsvård/avlastning i form av bistånd enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen vid behov om högst X

⁵ Mer information finns i PM "Konsekvenser med anledning av kommunfullmäktiges beslut gällande Pensionat Hornskroken och Pensionat Kinesen som finns på intranätet.

dygn per månad under en period om X månader från och med
ÅÅÅÅ-MM-DD till och med ÅÅÅÅ-MM-DD.

Den enskilde ska också informeras om möjligheten, att i det fall
det inte finns en ledig plats vid något av pensionaten när avlast-
ning önskas, kan han eller hon vända sig till biståndshandläggaren
och söka om korttidsvård på annat korttidsboende.

I det fall ansökan avser korttidsboende vid en särskild adress som
inte kan beviljas - se avsnittet om Ansökan om särskild adress, sid
29.

Behov av annan bostad

Rätten till bistånd i form av särskilt boende grundar sig på den
enskildes individuella vård- och omsorgsbehov. Om den enskilde
behöver annan bostad av skäl som att fastigheten saknar hiss eller
otillgänglig närmiljö ska biståndshandläggaren informera den
enskilde om möjligheter till att byta bostaden. Den som bor i en
hyresrätt kan byta sin lägenhet via hyresvärden eller genom att
kontakta Stockholms stads bostadsförmedling. Den enskilde ska
också informeras om möjligheten att flytta till andra boenden för
äldre, exempelvis seniorboende eller trygghetsboende. Ansökan
om förtur kan göras hos Stockholms stads bostadsförmedling.
Biståndshandläggaren ska, om så önskas, vara behjälplig med
detta. Trygghetsboende och vissa seniorlägenheter förmedlas av
Stockholms bostadsförmedling.

Bostadsanpassning

I de fall det finns behov av viss bostadsanpassning ska kontakt
förmedlas till stadsbyggnadskontoret för bedömning av detta. För
ytterligare information se, www.stockholm.se . Primärvårdens
arbetsterapeuter kan bedöma och lösa många frågor som rör bo-
stadsanpassning och hjälpmedel.

Stöd till den som vårdar eller stödjer närstående

I detta avsnitt redovisas stödinsatser utöver; hemtjänst, dagverk-
samhet, avlösning i hemmet och korttidsvård som tagits upp tidi-
gare i riktlinjerna.

Av 5 kap 10 § SoL framgår att socialnämnden ska erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har någon form av funktionsnedsättning.

Stödet ska vara individuellt anpassat och utformat i samråd med berörda parter. Biståndshandläggaren kan vara en viktig kontakt och stödperson för den som vårdar en närstående i hemmet.

Ansökan från den som är i behov av stöd- och hjälpinsatser

Den som är föremål för omvårdnaden ansöker om stöd- och hjälpinsatser som direkt berör honom eller henne även om syftet är att avlasta den som vårdar.

Ansökan från den som vårdar

Den som vårdar kan också ansöka om stöd- och hjälpinsatser som är riktade till henne/honom. I det fall den som vårdar bor i annan stadsdel eller annan kommun ska ansökan lämnas till den stadsdelsnämnden eller kommunen.

Hemvårdsbidrag

Socialnämnden⁶ kan ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap 1 § SoL, om det finns skäl för det, enligt 4 kap. 2 § SoL. I Stockholms stad finns möjlighet till ekonomisk ersättning, i form av hemvårdsbidrag, till de personer vilkas närstående utför väsentligt merarbete som annars skulle utföras inom ramen för hemtjänst. Merarbetet ska främst bestå av personlig omvårdnad och tillsyn samt vara av sådan art som man normalt inte hjälper varandra med inom familjen. Främst ska hjälpbehovet ha karaktär av individnära insatser som exempelvis att sköta hygien, men kan också bestå av stor arbetsbörda förorsakad av sjukdom eller funktionsnedsättning. Behovet ska vara dagligen återkommande.

Ersättning⁷

Beloppet på hemvårdsbidraget baseras på vårdbehovets omfattning och kan beviljas i 4 grupper.

⁶ I praktiken Stadsdelsnämnden inom Stockholms stad.

⁷ Se vidare i stadens Tillämpningsanvisningar för avgifter gällande aktuella belopp som finns på intranätet.

- Grupp 1: Hjälp dagligen, minst 1 timme omvårdnad samt tillsyn
- Grupp 2: Hjälp flera gånger om dagen, morgon och kväll med omvårdnad samt tillsyn
- Grupp 3: Hjälp flera gånger om dagen, morgon och kväll med omvårdnad, samt tillsyn även natt.
- Grupp 4: Hjälp med omvårdnad och tillsyn kontinuerligt alla tider på dygnet.

Beslut om hemvårdsbidrag

Beslut om hemvårdsbidrag fattas enligt 4 kap 2 § SoL. Beslut ges till den som är i behov av vård- och omsorg. Vid helt eller delvis avslag ska beslutet alltid föregås av en prövning enligt 4 kap 1 § SoL. Beslutet ska i dessa fall motiveras med att någon lagstadgad rätt till sådant bistånd inte finns enligt socialtjänstlagen och att behovet, när så är aktuellt, kan tillgodoses genom hemtjänst.

Beslutet enligt 4 kap 1 § SoL kan överklagas genom förvaltningsbesvär. I beslutet ska det framgå att Stockholms stad enligt kommunfullmäktiges beslut, som ett alternativ till vissa hemtjänstinsatser, kan erbjuda hemvårdsbidrag efter en individuell prövning enligt 4 kap 2 § SoL, men att den enskilde inte heller efter en sådan prövning helt eller delvis har ansetts berättigad till biståndet. Beslut enligt 4 kap 2 § SoL kan överklagas enligt 10 kap kommunallagens bestämmelser om laglighetsprövning.

Hemvårdsbidrag i kombination med andra insatser

Hemvårdsbidrag kan kombineras med avlösning och andra former av stöd till den som utför insatserna. Vid omfattande omvårdnadsbehov kan hemvårdsbidrag även kombineras med hemtjänst.

Hemvårdsbidrag kan minskas till hälften om den enskilde har insatser såsom dagverksamhet eller korttidsvård. Bidraget kan också minskas till hälften under frånvaro, exempelvis sjukhusvistelse, då frånvaron varat minst hälften av tiden under en månad.

Hemvårdsbidrag under tillfällig vistelse

Hemvårdsbidrag kan även ges under tillfällig vistelse på annan ort t.ex. under semester eller vid besök hos släkt och vänner. Med semestervistelse avses vistelse på annan ort under en sammanhängande period om högst 3 månader. Det är dock viktigt att be-

akta handläggarens möjlighet till insyn och uppföljningsansvar.
En individuell bedömning ska göras i varje enskilt fall.

Uppföljning av beslut

Vid uppföljning av hemvårdsbidrag är det särskilt viktigt att ta upp situationen för både den som är berättigad till insatsen och för den som utför insatsen. Den som utför insatserna kan även behöva andra stödinsatser utöver det ekonomiska bidraget.

Utbetalning av hemvårdsbidrag

Hemvårdsbidrag ges till den enskilde som fått beslutet. Han eller hon förutsätts ersätta den närstående som utför insatserna. Bidraget är inte skattepliktigt så länge ersättningen gäller en närstående i gemensamt hushåll och omfattar inte några sociala avgifter. Om den enskilde ska betala bidraget till en närstående som inte tillhör hushållet ska denne uppge bidraget som inkomst vid inkomstdeklarationen.

Särskilt boende

Med särskilt boende för äldre avses vård- och omsorgsboende med olika inriktningar och profilboende för personer med särskild sjukdomsdiagnos eller funktionsnedsättning samt servicehus.

I det fall den enskildes behov av service, vård och omsorg inte kan tillgodoses i den egna bostaden kan det bli aktuellt att bevilja boende på servicehus eller på ett vård- och omsorgsboende.

Ansökan om särskild adress⁸

I Stockholms stad råder valfrihet för vård- och omsorgsboende och den enskilde kan välja det boende han eller hon önskar flytta till. Om det inte finns ledig plats på det önskade boendet finns möjligheten att ställa sig i kö till det och invänta ledig plats.

⁸ Juridiska avdelningens PM, Den enskildes rätt att påverka utformningen av insats, som finns på intranätet.

Om den enskilde i sin ansökan om särskilt boende ansöker om särskild adress eller begär att få den insatsen prövad, ska som huvudregel beslutet innehålla en prövning av den utpekade insatsen/adressen.

Utformningen av en insats kan vara av mycket stor betydelse för den enskilde, varför ett beslut om särskild adress bör fattas om den enskilde begär det eller ansöker om det. En begäran från den enskilde att i biståndsbeslutet få en viss utpekad adress beviljad bör således prövas som en del i beslutet.

Avslag på ansökan om särskild adress

I det fall ansökan avser ett boende på särskild adress som inte kan beviljas, bör ansökan om adressen i avslås med motiveringen att redan erbjuden adress eller den adress som kommer att erbjudas tillförsäkrar den enskilde skälig levnadsnivå.

Ett beslut om att avslå ansökan om särskild adress kan överklagas genom förvaltningsbesvär och ska därför innehålla en besvärshänvisning.

I det fall den enskilde överklagar beslutet ska handlingarna överlämnas till förvaltningsrätten. Nämnden bör dock ange till förvaltningsrätten att den delen av beslutet som gäller särskild utpekad adress avser verkställighetsåtgärder och att domstolen inte bör ta upp detta till prövning. Det är dock förvaltningsrätten som avgör om den delen av beslutet ska prövas eller inte.

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden beviljar enligt 4 kap 1 § SoL NN särskilt boende i form av servicehusboende/vård- och omsorgsboende

NN har i ansökan om särskilt boende uppgett att han eller hon vill att stadsdelsnämnden beslutar om ett boende på XX (boendet). Stadsdelsnämnden har erbjudit plats på boende YY vilket tillförsäkrar NN skälig levnadsnivå utifrån NN:s behov. Det har inte framkommit särskilda skäl att bevilja boende XX. NN:s ansökan i den del det avser boende XX ska därför avslås.

Anvisningar hur man överklagar

Stadsdelsnämnden beviljar enligt 4 kap 1 § SoL NN särskilt boende i form av servicehusboende/vård- och omsorgsboende

NN har i ansökan om särskilt boende uppgett att han eller hon vill att stadsdelsnämnden beslutar om ett boende på XX (boendet). Stadsdelsnämnden har för avsikt att erbjuda plats på YY eller ZZ som tillförsäkrar NN skälig levnadsnivå. (Beskriv hur YY och ZZ tillförsäkrar NN skälig levnadsnivå utifrån NN:s behov). Det har inte framkommit särskilda skäl att bevilja boende på XX. NN:s ansökan i den del det avser boende XX ska därför avslås. Anvisningar hur man överklagar.

Servicehus

Stadens servicehus ska ses som en gemensam resurs för staden. Servicehusen ingår inte i valfrihetssystemet men den enskildes önskemål om boende vid ett särskilt servicehus ska beaktas så långt som möjligt. Den som beviljas boende på servicehus erbjuds en lägenhet, trygghetslarm och tillgång till personal dygnet runt. Kommunen har ansvaret för hälso- och sjukvården.

Servicehusets personal utför service- och omvårdnadsinsatser som den enskilde beviljas enligt separat biståndsbeslut om hemtjänst.

Bedömningsgrunder

Den största skillnaden på boende i ordinärt boende och boende i servicehus är närheten till personal dygnet runt på servicehuset. Bedömningen för servicehusboende ska därför grunda sig på en helhetsbedömning med fokus på den enskildes upplevelse av otrygghet där även ålder ska beaktas. Omvårdnadsbehovet ska dock inte vara så omfattande att den enskildes behov bättre tillgodoses på ett vård- och omsorgsboende.

Kartläggnings- och bedömningsinstrument ska användas som ett stöd i kartläggningen och bedömningen av den enskildes behov. Samtliga nio livsområden bör gås igenom vid en ansökan om boende i servicehus.

Service och omvårdnadsinsatser vid servicehus

En individuell bedömning av den enskildes behov av hjälp med serviceinsatser och personlig omvårdnad ligger till grund för de hjälpinsatser som beviljas i form av hemtjänst, i enlighet med dessa riktlinjer.

Vård- och omsorgsboende

Vård- och omsorgsboende är en gemensam benämning för särskilt boende med heldygnsomsorg. Det finns vård- och omsorgsboenden för personer med somatisk problematik och för personer med demenssjukdom samt profilboenden för personer med särskilda sjukdomsdiagnoser eller funktionsnedsättning. Samtliga vård- och omsorgsboenden ska erbjuda ett boende där varje enskild individs personliga behov tillgodoses.

Serviceinsatser och personlig omvårdnad

Med heldygnsomsorg avses att den enskildes behov av serviceinsatser och personlig omvårdnad ska tillgodoses utan att insatserna specificeras i beställningen. På vilket sätt ska framgå av genomförandeplanen som ska upprättas tillsammans med den enskilde.

Kartläggning och bedömning av den enskildes behov

Bedömningen av den enskildes behov av ett vård- och omsorgsboende ska grunda sig på en helhetsbedömning där den enskildes situation och möjligheter sammanvägs med sociala, medicinska, psykiska och existentiella behov.

Kartläggnings- och bedömningsinstrumentet ska användas som ett stöd i kartläggningen och bedömningen av den enskildes behov. Samtliga nio livsområden bör gås igenom vid en ansökan om vård- och omsorgsboende.

Bedömningskriterier

Vård- och omsorgsboende kan beviljas den som uppfyller ett av kriterierna 1-3.

1. Omvårdnadsbehovet ska vara så omfattande över dygnets alla timmar att behovet inte kan tillgodoses med hemtjänstinsatser.
2. Det ska finnas medicinska behov och behov av närhet till sjuksköterska och/eller personal även om behov av hjälp nattetid inte finns.
3. Oro orsakad av psykisk ohälsa, kognitiv svikt eller demenssjukdom som påverkar den enskildes förmåga att fungera i ordinarie boende.

Ålder i sig är inget kriterium men hög ålder **och ensamhet** bör särskilt beaktas i den sammantagna bedömningen.

Vård- och omsorgsboende med inriktning mot somatiska sjukdomar

Den som på grund av fysiska och medicinska skäl har behov som kräver särskild vård och omsorg ska erbjudas plats vid ett vård- och omsorgsboende med inriktning mot somatiska sjukdomar. Detta under förutsättning att den enskilde inte har någon sjukdomsdiagnos som kräver särskild specialistkunskap, exempelvis demensdiagnoser.

Vård- och omsorgsboende med inriktning mot demenssjukdomar

Den som på grund av en diagnostiserad demenssjukdom har behov som kräver särskild omvårdnad och kompetens ska erbjudas plats vid ett vård- och omsorgsboende med inriktning mot demenssjukdom. Detta under förutsättning att den enskilde inte har en diagnos eller symptom som kan kräva särskild specialistkompetens, exempelvis frontallobsdemens och/eller utåtagerande beteende.

Rätt att välja vård- och omsorgsboende

Den enskilde har rätt att välja vård- och omsorgsboende under förutsättning att aktuellt boende ingår i stadens valfrihetssystem. Biståndshandläggaren ska vara behjälplig med att ge den enskilde information om vilka vård- och omsorgsboenden den enskilde kan välja mellan. Informationen ska vara så utförlig att den enskilde kan göra sitt val.

Rätt att byta vård- och omsorgsboende

Den enskilde har alltid rätt att byta vård- och omsorgsboende. Biståndshandläggaren ska vara den enskilde behjälplig så att den enskilde kan välja ett annat vård- och omsorgsboende⁹.

Profilboende

Med profilboende avses boenden som profilerar sig mot särskilda målgrupper utifrån gemensamma sjukdomsdiagnoser och/eller funktionsnedsättningar som kräver specialistkompetens.

⁹ Se riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboende som finns på intranätet.

Behov av profilboende kan föreligga i de fall den enskilde har specifika behov som kräver särskild omvårdnad och kompetens som inte kan tillgodoses på ett vård- och omsorgsboende som ingår i stadens valfrihetssystem, exempelvis psykiatriska sjukdomar. Profilboenden ingår inte i stadens valfrihetssystem. Förteckning över privata profilboenden med ramavtal finns på intranätet.

Flytt till annan typ av särskilt boende

Tanken är att den som fått ett beslut om vård- och omsorgsboende inte ska behöva flytta till annat vård- och omsorgsboende även om vård- och omsorgsbehovet har förändrats. För att den enskildes vårdbehov ska kunna tillgodoses på bästa sätt kan det dock i vissa fall bli aktuellt med en flytt till en annan typ av särskilt boende. Det kan exempelvis röra sig om en flytt från ett vård- och omsorgsboende med inriktning mot demens till ett profilboende.

En eventuell flytt till ett annat boende ska, så långt som möjligt, ske i samförstånd med den enskilde och ska alltid föregås av en vårdplanering.

Äldres rätt att bo tillsammans¹⁰

Av 4 kap 1 c § SoL framgår att för den som har beviljats eller beviljas bistånd i form av boende i en sådan särskild boendeform som avses i 5 kap. 5 §, ska det ingå i en skälig levnadsnivå att kunna sammanbo med make eller sambo. Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott.

Första stycket gäller oavsett om maken eller sambon har behov av boende i särskild boendeform. Lag (2013:421).

Ansökan, utredning och beslut om parboende

Det är den person som ansöker om särskilt boende eller som tidigare beviljats bistånd i form av boende vid ett vård- och omsorgsboende som ansöker om att få bo tillsammans med sin make eller sambo.

¹⁰ Ytterligare information finns i Anvisningar för tillämpning av bestämmelsen om äldre människors rätt att bo tillsammans i ett särskilt boende som finns på intranätet.

Biståndshandläggaren utreder om paret tidigare stadigvarande bott tillsammans och om det är bådass önskan att få fortsätta att bo tillsammans. Om så är fallet ska det anses ingå i skälig levnadsnivå, för den som beviljats särskilt boende, att även fortsättningsvis kunna leva tillsammans med sin make, maka eller sambo.

Om personen samtidigt som han eller hon ansöker om särskilt boende ansöker om att få bo tillsammans med sin maka, make eller sambo formuleras först ett beslut om att vård- och omsorgsboende beviljas och därefter ett beslut om bifall eller avslag gällande parboende. Det innebär att det blir två separata beslut.

Om personen i ett senare skede ansöker om parboende, ska han eller hon få ett separat beslut om det.

Förslag till beslutsformulering vid bifall

NN har beviljats boende i vård- och omsorgsboende och enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen ansökt om att där få sammanbo med sin maka/make/sambo. Ansökan beviljas eftersom det bedömts ingå i skälig levnadsnivå för NN att sammanbo med sin maka/make/sambo.

Det ska även framgå att beslutet kan komma att omprövas vid väsentligt förändrade förhållanden.

Förslag på skrivning om återkallelseförbehåll

Beslut om parboende kan komma att omprövas vid väsentligt förändrade förhållanden, t.ex. att den person som har beviljats särskilt boende inte längre bor i ett sådant boende.

Förslag till beslutsformulering vid avslag

NN:s ansökan enligt 4 kap 1 § socialtjänstlagen om att få sammanbo med sin maka/make/sambo i särskilt boende avslås. Då paret inte tidigare sammanbott varaktigt bedöms sammanboende inte vara nödvändigt för att NN ska uppnå skälig levnadsnivå.

Medboendes biståndsbehov

Om behov av hjälp uppstår för en medboende i ett vård- och omsorgsboende kan han eller hon beviljas hemtjänst som då utförs av boendets personal. Den stadsdelsnämnd som fattat beslut om bo-

endet ska också handlägga ansökan om hemtjänst i vård- och omsorgsboende för den medboende.

Provboende i vård- och omsorgsboende

Det kan vara svårt att förutse vad det innebär att bo tillsammans i ett vård- och omsorgsboende. Den maka/make/sambo som flyttar med till ett vård- och omsorgsboende ska därför rekommenderas provboende innan den ordinarie bostaden avyttras.

Ansvarsfördelning mellan bosättningskommun och vistelsekommun

I 2 a kap SoL och i 16-17 §§ LSS finns bestämmelser om kommunernas ansvar för stöd och hjälp till den enskilde och om ansvarsfördelningen mellan bosättningskommunen och vistelsekommunen. Reglerna syftar till att förtydliga kommunernas ansvar och därigenom skapa bättre förutsättningar för att undvika tvister och stärka den enskildes rättssäkerhet samt underlätta för den enskilde i kontakterna med kommuner. Den enskilde ska i de flesta fall inte behöva ha kontakt med flera kommuner i fråga om sina behov av insatser.

Bosättningskommunen

Bosättningskommunen är ansvarig för den enskildes behov av stöd och hjälp oavsett om han eller hon vistas i kommunen eller inte. Bosättningskommunen kan begära hjälp med utredning och verkställighet av beslut av vistelsekommunen.

Vistelsekommunen

Vistelsekommunen har det yttersta ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver men om det står klart att en annan kommun är ansvarig kommun så begränsas vistelsekommunens ansvar till akuta situationer. Med akuta situationer avses situationer som uppstår oväntat och oförutsett.

Ansökan

En ansökan om hjälp under planerad tillfällig vistelse i annan kommun ska alltid behandlas, oavsett om den som ansöker bor i ett ordinärt boende eller på ett vård- och omsorgsboende.

Ansökan om stöd- och hjälpinsatser inför kortare vistelse i annan kommun bör som regel göras till bosättningskommunen. Ansökan avser oftast hemtjänst, trygghetslarm och/eller ledsagning.

Utredning - Kartläggning och bedömning

All biståndsbedömning ska utgå från den enskilda individens behov sett ur ett helhetsperspektiv. Vid kartläggning av den enskildes behov ska även den enskildes livsstil och vanor vägas in. Behovet av bistånd enligt SoL ska prövas på sedvanligt sätt utifrån vad som är skälig levnadsnivå, och kan omfatta flera åtgärder beroende på omständigheterna i det enskilda fallet. Bedömningen av vad som är skälig levnadsnivå ändras inte. Det innebär t.ex. att insatsen särskilt boende inte kan beviljas under den tillfälliga vistelsen.

Beslut för den som bor i ordinärt boende

Beslut om stöd- och hjälpinsatser under kortare vistelse i annan kommun fattas enligt 4 kap 1 § Sol av bosättningskommunen.

I det fall den enskilde redan har ett beslut om exempelvis hemtjänst och bedömningen är att den enskildes behov i t.ex. sommarbostaden är identiskt med detta beslut behöver inget nytt beslut fattas. Om det krävs en ny utredning för att bedöma behovet i vistelsekommunen ska ett nytt beslut fattas (en utredning ska mynna ut i ett beslut). I det fall den enskildes behov av stöd- och hjälpinsatser inte är identiskt med redan pågående beslut ska ett nytt beslut fattas.

Beslut för den som bor på vård- och omsorgsboende

Den som bor på ett vård- och omsorgsboende kan som andra ha behov av att få åka på en tillfällig vistelse till annan kommun. Av utredningen ska den enskildes behov av tillfällig vistelse framgå och under hur lång tid.

I Stockholms stad är utgångspunkten att det är skäligt för den som bor på vård- och omsorgsboende att kunna få åka på tillfällig vistelse i annan kommun två veckor per år.

Begäran om hjälp med verkställighet

Med en begäran om att vistelsekommunen ska vara behjälplig med verkställandet av beslutade insatser ska en beställning bifogas.

Begäran om hjälp med verkställighet av beslut

Begäran att YY kommun är behjälplig med att verkställa beslutade insatser för NN som på grund av *hög ålder/ funktionsnedsättning/ allvarlig sjukdom* inte annars kan genomföra sin vistelse i annan kommun (adressuppgift). Viktigt att något av nämnda kriterier nämns för att vistelsekommunen ska vara behjälplig med verkställigheten.

XX stadsdelsförvaltning kommer att ersätta YY kommun för kostnader att verkställa beslutade insatser enligt Stockholms stads ersättningssystem för enskild regi med XYZ kronor per månad. Kopia på Stockholms stad ersättningssystem för hemtjänst i ordi- närt boende och ledsagning bifogas.

XX stadsdelsförvaltning emotser bekräftelse på att denna begäran mottagits och uppgift om när verkställigheten påbörjas och avslutas samt uppgift om hur ersättningen ska utbetalas.

Datum, underskrift, titel och kontaktuppgifter.

Registrering i Paraplysystemet

För beslut som fattats av staden registreras den insatstyp som beslutet avser under tillfällig vistelse i Paraplysystemet. Den kommun som är ansvarig för verkställigheten registreras i utförarkatalogen och kopplas till ärendet genom att välja individuellt avtal på insatsbeslutet. Kostnaderna registreras i det individuella avtalet då ersättningen kommer att vara ett ”streck”. Utförarrapporteringen görs inom respektive stadsdelsförvaltning.

Stockholms stad som vistelsekommun

För den som vistas tillfälligt i Stockholms stad är stadens valfrittssystem inte tillgängligt. Begäran om hjälp med verkställighet görs av bosättningskommunen till vistelsekommunen, Stockholms stad. Stockholms stad gör en beställning till den kommunala hemtjänstutförare som ligger närmast vistelseadressen.

I dagsläget måste all dokumentation som rör de insatser staden utför åt bosättningskommunen göras manuellt då det inte är möjligt att dokumentera detta i Paraplysystemet.

Ersättning till vistelsekommunen

Bosättningskommunen ska ersätta vistelsekommunen för kostnader med anledning av verkställighet som vistelsekommunen bistått med. Ersättningen ska betalas enligt den ersättningsnivå som bosättningskommunen tillämpar för motsvarande insatser. Det kan innebära att ersättningen understiger den ersättning Stockholms stad skulle ersatt utföraren med. Bosättningskommunen ska inte lämna ersättning för den eventuella hjälp med utredningen som vistelsekommunen bistått med.

Rapporteringskyldighet

Har bosättningskommunen begärt att vistelsekommunen ska verkställa beslut så är både bosättningskommunen och vistelsekommunen skyldig att rapportera till Socialstyrelsen om beslut som inte har verkställts. Båda kommunerna är också skyldiga att lämna statistikrapport till kommunfullmäktige.

Av kommunallagens bestämmelser framgår att det inte finns någon laglig möjlighet för vistelsekommunens revisorer att granska verkställigheten av beslut som fattas av en annan kommun (9 kap 10 § KL).

Flytt till annan kommun

Flytt från Stockholm till annan kommun

Om en person önskar flytta från Stockholms stad till en annan kommun och är i behov av särskilt boende, ansöker han eller hon om insatsen direkt till den kommun som den enskilde avser flytta till. Se 2 a kap 8 § SoL.

Flytt inom valfrihetssystemet

I Stockholms stads valfrihetssystem gällande vård- och omsorgsboende finns många boenden belägna i andra kommuner inom Stockholms län. I de fall ansökan avser flytt till annan kommun inom länet där det finns vård- och omsorgsboende som ingår i Stockholms stads valfrihetssystem ska plats i första hand köpas där.

Flytt från annan kommun till Stockholms stad

En ansökan enligt 2 a kap 8 § SoL om särskilt boende, från en person boende i annan kommun, som inkommer till Stockholms stad, kan endast handläggas av en (1) stadsdelsnämnd. Beslut fattas enligt 4 kap 1 § SoL.

Personer som bor i andra kommuner vet sällan hur staden är organiserad och för att underlätta för den enskilde och handläggningen av ett sådant ärende gäller följande:

1. Den stadsdelsförvaltning som mottagit ansökan kontakter den enskilde och hör sig för om ansökan skickats till fler stadsdelsförvaltningar.
2. Om så är fallet uppmanas den enskilde att återta samtliga ansökningar utom en.
3. Om den enskilde har anhöriganknytning i Stockholm stad, ska ansökan handläggas av den stadsdelsförvaltning där den anhörige bor.
4. Om den enskilde endast har skickat sin ansökan till en stadsdelsförvaltning och ingen anhöriganknytning finns, handläggs ärendet på den stadsdelsförvaltningen som mottagit ansökan.

Personer som bor i annat land

Ansökan om särskilt boende från person boende i Norden

Den nordiska konventionen är antagen som lag i Sverige (1995:479). Konventionen gäller alla personer som är bosatta i ett nordiskt land och också för alla nordiska medborgare oavsett boplatsskift. Syftet är att underlätta den fria rörligheten i Norden genom att förhindra att det uppstår luckor i den sociala tryggheten då man flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Artikel 9 avser flyttning till ett annat nordiskt land för personer som behöver långvarig behandling eller vård¹¹.

Av Socialstyrelsens handbok framgår att en ansökan om ett särskilt boende från en nordisk person som befinner sig i Stockholms stad ska behandlas som vilken annan ansökan från en person bo-

¹¹ Socialstyrelsens Meddelandeblad (art nr 2003-126-9).

ende i en annan kommun eller stadsdel. Utgångspunkten är att nordiska medborgare likställs med svenska medborgare inom konventionens område så länge de befinner sig i Sverige.

I Stockholms stad gäller att i vissa fall kan en ansökan om ett vård- och omsorgsboende skickas direkt från hemlandet. En förutsättning är att följande två kriterier är uppfyllda.

1. Den enskilde ska ha ett omfattande vård- och omsorgsbehov som bäst kan tillgodoses på ett vård- och omsorgsboende.
2. Den enskilde kan inte själv, på grund av funktionsnedsättning eller sjukdom, komma till Stockholm för att göra sin ansökan.

Det förutsätter också att det med ansökan inkommit underlag som styrker den enskildes individuella behov av vård och omsorg.

Ansökan från personer som bor i annat land behandlas på samma sätt som ansökan från annan kommun, d.v.s. handläggs i första hand av den stadsdelsförvaltning där anhöriganknytning finns.

Särskilt boende för finska krigsinvalider

För finska krigsinvalider finns särskilt avtal som innebär att Statskontoret i Finland alltid ersätter, oberoende av invaliditetsgrad, kostnaderna som orsakats av en godkänd krigsskada. Detta gäller även för finska krigsinvalider boende i Sverige¹².

Utlandssvenskar

För svenska medborgare bosatta utomlands, som har ett omfattande behov av vård- och omsorgsinsatser och som vill ansöka om ett vård- och omsorgsboende i Stockholm är inte socialtjänstlagen tillämplig. För att underlätta i sådana situationer, kan i vissa fall en ansökan behandlas innan den enskilde ankommit Sverige.

EU-medborgare

EU-medborgare har rätt till fri rörlighet inom EU-länderna. En förutsättning är att personen har en heltäckande sjukförsäkring som gäller i Sverige och att de kan visa att de har tillräckliga resurser att klara sina och sina familjemedlemmars försörjning och inte bli en belastning för det sociala biståndssystemet. Dessa krav gäller inte pensionärer som avslutat sin yrkeskarriär i Sverige.

¹² Svenska kommunförbundets cirkulär 2001:86.

Pensionärer som ska stanna i Sverige mer än 3 månader omfattas av krav på att registrera uppehållsrätten hos Migrationsverket. För närvarande är rättsläget osäkert om dessa personers rättigheter.

Äldre som inte är EU-medborgare

Ekonomiskt bistånd m.m. till flyktingar som saknar uppehållstillstånd lämnas i princip av staten genom Migrationsverket. Asylsökande har inte rätt till försörjningsstöd enligt SoL om rätt till bistånd finns enligt lagen om mottagande av asylsökande. Av 13 § lagen om mottagande av asylsökande m.fl. framgår att bistånd enligt den lagen lämnas i form av logi, bostadsersättning, dagsättning och särskilt bidrag. Däremot omfattar lagen om mottagande av asylsökande m.fl. inte hjälp i hemmet vilket innebär att asylsökande därför har rätt att få sin ansökan som sådan insats prövad enligt 4 kap 1 § SoL. Ansökan prövas utifrån de individuella förhållandena och får inte avvisas enbart med hänvisning till att permanent uppehållstillstånd saknas.

Äldre personer med permanent uppehållstillstånd ska, beträffande rätt till bistånd enligt SoL, behandlas på samma sätt som svenska medborgare som vistas i Sverige.

Utländska medborgare som vistas i Sverige

Utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd ska behandlas som svenska medborgare vad gäller insatser enligt 4 kap 1 § SoL. Utländska medborgare som vistas här tillfälligt, det vill säga turister eller besökande utan avsikt att arbeta här, har vid en akut situation rätt till nödvändiga insatser tills personen ifråga kan resa hem.

Färdtjänst

Den enskildes behov av färdtjänst regleras i lag (1997:735) om färdtjänst. Ansökan och utredning av den enskildes behov av färdtjänst handläggs av handläggare inom staden. Beslut fattas av färdtjänstnämnden inom Stockholms läns landsting.

Sjukresor

Sjukresor beviljas av landstinget för de personer som enligt medicinsk bedömning inte kan ta sig till sin vårdgivare på egen hand.

Om det behövs, beviljar vårdgivaren även ”särskild service” vilket innebär att personen blir upphämtad i sin bostad och avlämnas i väntrummet eller motsvarande. Personer som har beslut om färdtjänst har automatiskt även rätt till sjukresor.

Riksfärdtjänst

Lagen om riksfärdtjänst (1997:735) ger kommunerna ansvar för att personer med en stor och varaktig funktionsnedsättning ges förutsättningar att till motsvarande kostnader som andra göra privata resor i Sverige i rekreationssyfte eller för enskilt ändamål.

Rätt till riksfärdtjänst har den som är folkbokförd i Stockholms stad och som på grund av stor och varaktig funktionsnedsättning måste resa på ett särskilt kostsamt sätt. Funktionsnedsättningen ska bestå längre än sex månader. Handläggning av riksfärdtjänst görs av handläggare i staden¹³.

Utförande och verkställighet

Utföraren upprättar en genomförandeplan

Den enskilde ska garanteras inflytande i alla beslut som rör denne. Detta gäller såväl i handläggningsprocessen som i utförandet av insatser. Ett viktigt redskap för den enskildes möjlighet till inflytande och delaktighet är genomförandeplanen.

Utföraren ska tillsammans med den enskilde, eller dennes företrädare, upprätta en genomförandeplan. Av genomförandeplanen ska det framgå:

- vad som ska göras
- när det ska utföras
- hur det ska utföras
- vem eller vilka som ska utföra insatsen
- att den enskilde har deltagit vid upprättandet av genomförandeplanen

Utföraren är skyldig att komma in med genomförandeplanen till beställaren, inom 15 dagar från det att beställningen mottagits (3 dagar vid korttidsboende). Genomförandeplanen ska vara under-

¹³ Riktlinjer för handläggning av riksfärdtjänst, finns på intranätet.

tecknad av den enskilde och den från utföraren som varit med att upprätta planen. Biståndshandläggaren ska försäkra sig om att det av genomförandeplanen framgår att den enskilde kommer att få stöd och hjälp med insatser som framgår av beslutet eller beställningen. Om så är fallet ska den accepteras. Genomförandeplanen är också ett viktigt instrument vid individuppföljningen.

Verkställighet av beslut

Det finns inte någon generell lagregel som talar om när ett beslut ska verkställas. I 16 kap. 3 § SoL finns en uppräkningslista över de beslut i socialtjänstlagen som gäller omedelbart.

Rapporteringsskyldighet

Av 16 kap. f-h §§ SoL framgår att kommunen är skyldig att anmäla beslut som inte verkställts inom tre månader från beslut samt beslut där verkställigheten avbrutits och inte återupptagits inom tre månader till Inspektionsenheten för vård och omsorg, IVO, och stadens revisorer.

I Stockholms stad åligger detta ansvar respektive stadsdelsnämnd. Stadsdelsnämnden ska till äldreförvaltningen kvartalsvis redovisa en sammanställning av beslut som inte verkställts inom utsatt tid. Äldreförvaltningen sammanställer stadsdelsnämndernas statistik och rapporterar ej verkställda beslut för staden totalt till Kommunfullmäktige¹⁴.

Uppföljning av beviljade insatser

Stadsdelsnämnden har ansvar att genom individuppföljning följa upp att beviljade insatser utförs (innehåll, omfattning och kvalitet) och att dessa tillgodoser den enskildes behov.

Uppföljning av beslut

I Stockholms stad gäller att samtliga beslut, utom beslut om särskilt boende och trygghetslarm, ska vara tidsbegränsade. Besluten ska följas upp minst en gång per år. Innan beslutstiden löpt ut ska den enskildes behov prövas på nytt. Handläggningen går till på

¹⁴ Se vidare i riktlinjer för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboenden på intranätet.

sedvanligt sätt: ansökan, kartläggning, bedömning av behov i den dagliga livsföringen och beslut.

Frågor gällande beslut, exempelvis ändring av gynnande beslut, rättelse och omprövning av beslut finns att läsa i Socialstyrelsens bok, Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten.

Samverkan med andra myndigheter

Människor som kommer i kontakt med socialtjänsten har ofta sammansatta problem, som kräver insatser från flera myndigheter. Att socialtjänsten samverkar med andra myndigheter och andra verksamhetsområden inom den egna myndigheten är i många fall en förutsättning för att kunna bedriva arbetet tillfredsställande och för att den enskilde ska kunna få den hjälp och det stöd som är nödvändigt.

De allra flesta äldre vill bo kvar i sin bostad så länge det är möjligt, trots hög ålder och omfattande behov av stöd och hjälp. De ökade kraven på medicinsk kompetens i både ordinärt och särskilt boende förutsätter ett nära samarbete med Stockholms läns landsting. Samverkan regleras genom en central överenskommelse om samverkan mellan Stockholms stad och Stockholms läns landsting (Dnr 022-796/2002). Samverkansöverenskommelsen utgör grunden för lokala samverkansöverenskommelser och olika former av lokala samverkansrutiner. Genom samverkansavtal mellan stadsdelsnämnderna och landstinget kan samverkan anpassas efter lokala förutsättningar och behov.

Vårdplanering och betalningsansvar

Vid tillämpning av lagen om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård 1990:1 404, gäller Socialstyrelsens föreskrifter om samverkan vid in- och utskrivning av patienter i slutenvård.

Vårdplanering

Enligt lagen om betalningsansvar ska behandlande läkare inom slutenvården kalla till vårdplanering när det finns behov av insat-

ser från kommunens socialtjänst eller landstingets öppna hälso- och sjukvård efter patientens utskrivning.

Den individuella vårdplaneringen ska ske i samråd med den enskilde och närstående. Närstående kan endast vara med om den enskilde så önskar. En gemensam vårdplan ska upprättas och justeras av representanter från båda huvudmännen. Om primärvården inte åtar sig sitt hälso- och sjukvårdsansvar kan kommunen inte bli betalningsansvarig.

Betalningsansvar

Kommunens betalningsansvar inträder dagen efter det att en patient är utskrivningsklar och en vårdplan är upprättad. För en patient i den somatiska akutsjukvården eller den geriatriiska vården inträder betalningsansvaret tidigast fem vardagar (lördag, midsommarafton, julafton och nyårsafton oräknade) efter det att kommunen mottagit kallelse till vårdplanering.

För en patient i den psykiatriska vården inträder betalningsansvaret tidigast 30 vardagar (lördag, midsommarafton, julafton och nyårsafton oräknade) efter det att kommunen mottagit kallelse till vårdplanering.

Informationsöverföring via WebCare

Informationsöverföring mellan kommun och landsting sker via WebCare. Syftet med WebCare är främst att underlätta rutiner för informationsöverföring, samordnad vårdplanering, utskrivning och annan samverkan som beskrivs i lagen om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård. I samband med utskrivning från slutenvård ska en vårdplan upprättas där respektive huvudmans ansvar dokumenteras. Under fliken SOVP (samordnad vårdplanering) i WebCare finns ett fritextfält med rubriken ”Kommunala insatser”, där biståndshandläggaren ska skriva beviljade insatser och annat av vikt för den fortsatta omvårdnaden av den äldre. Den enskilde har rätt att få ett trygghetskvitto av vårdinrättningen innan hemgång där uppgifter om vårdtid, ansvarig läkare, biståndshandläggare, husläkare, hemkomstplanering m.m. finns angivet.

Individuell planering

Regler gällande individuell planering mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten finns närmare beskriven i Cirkulär 09:66 från Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Samordnad individuell plan enligt SoL

Av 2 kap. 7 § SoL och 3 f § HSL framgår att det åligger kommuner och landsting att i vissa fall upprätta en gemensam individuell plan. Det gäller i situationer när den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården och kommunen och landstinget bedömer att planen behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda.

Stöd- och styrdokument

Riktlinjer och tillämpningsanvisningar inom staden

Det finns en rad olika riktlinjer och tillämpningsanvisningar inom staden som är relevanta för handläggning och beslut om insatser enligt SoL, LSS och annat som kan beröra detta.

Det gäller bland annat för ärendeansvar mellan stadsdelsnämnderna inom individ- och familjeomsorgen, omsorgen om äldre personer och personer med funktionsnedsättning, riktlinjer för kontaktverksamhet enligt SoL, LSS och LVU, riktlinjer för handläggning av riksfärdtjänst, handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning, riktlinjer för kommunalt bostadsbidrag för handikappade (KBH). Vidare finns tillämpningsanvisningar för avgiftssystem inom äldreomsorgen, tillämpningsanvisningar för kommunalt bostadsbidrag för personer med funktionsnedsättning, tillämpningsanvisningar för köhanteringssystem inom äldreomsorgens vård- och omsorgsboende, tillämpningsanvisningar för dagverksamhet, anvisningar för tillämpning av bestämmelsen om äldre människors rätt att bo tillsammans i ett särskilt boende.

Samtliga aktuella riktlinjer, tillämpningsanvisningar och andra specifika dokument finns under respektive verksamhetsområde på intranätet.

Överenskommelser inom länet

Utöver stadens egna riktlinjer, tillämpningsanvisningar och andra stöd- och styrdokument finns även flera överenskommelser mellan Stockholms läns landsting och Stockholms stad och/eller samtliga länets kommuner.

Det gäller bland annat om hälso- och sjukvårdsansvar för äldre samt personer med fysisk funktionsnedsättning, utvecklingsstörning eller autismspektrumtillstånd samt för personer med förvärd hjärnskada eller annan kognitiv svikt, överenskommelse mellan Stockholms läns landsting och Kommunförbundet Stockholms län (KSL) avseende rutiner för samverkan vid in- och utskrivning av patienter i slutenvård m.m., överenskommelse mellan Stock-

holms läns landsting och kommunerna i Stockholms län om samverkan när en individ behöver praktisk hjälp med egenvård.

Samtliga överenskommelser och liknande finns på intranätet och/eller på Kommunförbundet Stockholms läns hemsida www.ksl.se

Cirkulär från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

SKL tar i olika frågor fram cirkulär med syfte att tydligöra och underlätta kommunernas handläggning av olika frågor.

Exempel på cirkulär som är relevanta för handläggning inom stadens äldreomsorg är ansvarsfördelningen mellan bosättningskommun och vistelsekommun, överenskommelse mellan hälso- och sjukvården och socialtjänsten gällande samarbete och gemensam individuell planering samt cirkulär gällande särskilt boende för finska krigsinvalider.

Samtliga överenskommelser och cirkulär finns på SKL:s hemsida www.skl.se

Socialstyrelsens anvisningar, föreskrifter och allmänna råd

Som stöd vid handläggning inom äldreomsorgen rekommenderas Socialstyrelsens bok, "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten".

Utöver detta utfärdar Socialstyrelsen en rad föreskrifter och allmänna råd (SOSFS) som påverkar handläggning och dokumentation av ärenden inom äldreomsorg, såsom t.ex. dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS, Socialnämndens arbete med våldsutsatta kvinnor samt barn som bevittnar våld, bedömning av om en hälso- och sjukvårdsåtgärd kan utföras som egenvård, Socialnämndens skyldighet att lämna statistiska uppgifter, Lex Sarah, personalens kompetens vid handläggning och uppföljning av ärenden som avser äldre personer, avgifter inom äldreomsorgen. Socialstyrelsen har även utfärdat meddelandeblad om t.ex. Nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster.

Socialstyrelsens meddelandeblad, föreskrifter och allmänna råd finns på Socialstyrelsen hemsida www.socialstyrelsen.se

Lagar

Av Socialstyrelsens handbok "Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten" framkommer samtliga lagar och andra typer av bestämmelser som påverkar handläggningen inom stadens äldreomsorg. Nedan nämns ett par som särskilt bör uppmärksammas.

Anmälan om missförhållanden

Av 14 kap. 2 § SoL framgår att var och en som fullgör uppgifter inom socialtjänsten eller vid statens institutionsstyrelse ska medverka till att den verksamhet som bedrivs och de insatser som genomförs är av god kvalitet.

Bestämmelserna i 14 kap. 2 § SoL (Lex Sarah) och 24 a-g § LSS omfattar hela socialtjänsten. All personal har rapporteringsskyldighet – även biståndshandläggare. Rapporteringsskyldigheten avser missförhållanden och påtaglig risk för missförhållanden. Om ett rapporterat missförhållande och påtaglig risk för missförhållanden bedöms som allvarligt ska detta snarast anmälas till Inspektionen för vård och omsorg, IVO. Det är nämnden som ansvarar för anmälan av missförhållande eller påtaglig risk om missförhållande.

Varje stadsdelsnämnd ska ha upprättat rutiner för handläggning av rapporter och anmälan till tillsynsmyndigheten enligt 14 kap 2 § SoL, med utgångspunkt från stadens riktlinjer för Lex Sarah.

Lag om nationella minoriteter

Lag (2009:724) om nationella minoriteter innehåller bland annat bestämmelser om nationella minoriteter, nationella minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar.

Sveriges nationella minoriteter och minoritetsspråk

De fem erkända nationella minoriteterna är judar, romer, samer (som även är ett urfolk) sverigefinnar och tornedalingar. De historiska nationella minoritetsspråken är jiddisch, meänkieli, romani chib, samiska, finska och meänkieli.

Stockholms stad är en av de kommuner som ingår i det geografiska förvaltningsområdet för finska. Det innebär att den enskilde (om han eller hon är part eller ställföreträdare för part) har rätt att

använda finska och om möjligt samiska och meänkieli, vid muntlig och skriftlig kontakt med exempelvis stadsdelsnämnden. Om den enskilde använder finska vid kontakt med myndigheten är myndigheten skyldig att svara på samma språk.

Stockholms stad ska erbjuda den som begär det, möjlighet att få hela eller delar av den service och omvårdnad som erbjuds inom ramen för äldreomsorg utförd av personal som behärskar finska och om möjligt meänkieli och samiska.

KF har beslutat om förslag till åtgärdsplan för Stockholms stad gällande nationella minoriteter. Där framgår att varje nämnd ansvarar för att organisera sin verksamhet på ett sådant sätt att det finns beredskap och rutiner för att bemöta önskemål från enskilda att använda finska språket. Se intranätet IoF, styr- och stöddokument.